

УДК 504.5

Ю. А. Опанасюк,
асистент кафедри управління, Сумський державний університет

ФОРМУВАННЯ ГАЛУЗЕВИХ КОМПЕНСАЦІЙНИХ ФОНДІВ ДЛЯ ПОДОЛАННЯ ТЕХНОГЕННИХ КАТАСТРОФ ТА ЇХ НАСЛІДКІВ

Yu. A. Opanasiuk,
Assistant Department of Management Sumy State University

FORMATION OF SECTORAL COMPENSATION FUNDS FOR OVERCOMING THE MAN-MADE DISASTERS AND THEIR CONSEQUENCES

В статті викладено науково-методичний підхід, що дозволяє обґрунтувати розмір галузевих компенсаційних фондів з метою погашення еколого-економічних збитків від катастроф техногенного характеру та визначити оптимальний розподіл внески цей фонд небезпечних підприємств – членів фонду.

In the article the scientific and methodical approach described that allows to substantiate the size of the compensation funds to re environmental damage from man-made disasters and to determine the optimal allocation contributions to the fund hazardous enterpr - members of the fund.

Ключові слова: катастрофа техногенного характеру, галузевий компенсаційний фонд, еколого-економічний збиток, коефіцієнт відшкодування.

Keywords: man-made disasters, sectoral compensation fund, ecological and economic damage, compensation index.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК З ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ТА ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Згідно з Міжнародної конвенції про запобігання великим промисловим аваріям [1] та Конвенцією про транскордонний вплив промислових аварій та катастроф найбільш важливим напрямом зменшення наслідків крупних промислових аварій та катастроф є розроблення та удосконалення методів оцінки рівня безпеки виробництва з метою прогнозування промислового ризику та витрат на попередження та подолання наслідків катастроф природного та техногенного характеру. Разом з тим сьогоднішній день відсутні нормативні документи формування механізмів відшкодування техногенних ризиків та фінансування заходів щодо попередження техногенних аварій та катастроф.

Механізми відшкодування еколого-економічного збитку від катастроф техногенного характеру враховують, як правило велику кількість факторів. Особливі системи компенсації еколого-економічних збитків від ризиків катастроф залежать від соціально-економічного розвитку країни, її законодавчої бази, а також національного менталітету [3]. В економічно розвинених країнах основним інструментом компенсації таких ризиків є страхування. На жаль, в країнах постраждалих простору методи, що діють у всіх розвинених країнах світу, не ефективні. Це пов'язано з нестабільністю економічної ситуації, не розвиненістю страхового ринку, бажанням населення і підприємств платити за ризик і можливі збитки. При цьому основна частина еколого-економічного збитку при настанні катастрофи техногенного характеру компенсується за рахунок резервних фондів місцевих та обласних бюджетів.

Все сказане вище свідчить про недосконалість існуючого економічного механізму запобігання та компенсації збитку від катастроф техногенного характеру. Теоретичні дослідження вітчизняних та зарубіжних вчених не відображають ряд важливих аспектів зазначеної проблеми, зокрема, таких як:

- не здійснюється прогнозування потенційного еколого-економічного збитку від катастроф техногенного характеру;
- резервні фонди не відповідає розмірам компенсації еколого-економічного збитку;

- низька ефективність страхування екологічно небезпечних об'єктів, оскільки еколого-економічний збиток у разі катастрофи державного масштабу погашається бюджету країни.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ПУБЛІКАЦІЙ З ПРОБЛЕМИ

За останні роки була виконана значна кількість наукових досліджень по методам компенсації еколого-економічного збитку. Так, в [3] і [4] розглядаються теоретичні основи економіки катастроф і механізми інвестування в превентивні заходи. В [5] в якості механізму компенсації еколого-економічних збитків пропонується створення фондів техногенної безпеки при місцевих органах виконавчої влади та органах самоврядування. В роботі [6], авторами, як один з ефективних методів компенсації еколого-економічного збитку, розглядається емісія облігацій катастроф. В [7] розглянуто оптимізацію національних систем компенсації збитку, тоді як формалізовані методи розрахунку резерву від можливої реалізації ризиків катастроф.

ФОРМУВАННЯ ЦІЛЕЙ ДОСЛІДЖЕННЯ

В статті запропоновано механізм формування галузевих компенсаційних фондів для погашення еколого-економічних збитків від катастроф техногенного типу.

ВИКЛАД ОСНОВНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ТА ЇХ ОБґРУНТУВАННЯ

Як свідчать проведені нами дослідження, основним інструментом компенсації еколого-економічних збитків є страхування. Однак, в Україні, методи компенсації широкого застосування і компенсують всього 2% завданих збитків. Тому, еколого-економічні збитки від крупних катастроф погашаються за рахунок державного та місцевих бюджетів. На жаль, існуючий механізм формування резервного фонду державного та місцевих бюджетів не досконалий. Розміри резервних фондів різного рівня уточнюються щороку. В результаті, щороку перед органами місцевого самоврядування виникає проблема обґрунтування достатнього розподілу резервів з урахуванням статистики катастроф за попередній рік і тенденцій її зміни. На даний момент не існує точної методики визначення обсягу резервних фондів місцях, відомо тільки що резервний фонд будь-якого бюджету не може перевищувати 1% його обсягу [9].

Фінансування катастрофічних ризиків з бюджетних коштів створює надмірне навантаження на бюджет, тому виникає необхідність формування галузевих компенсаційних фондів, які б могли, з одного боку, акумулювати грошові кошти на випадок виникнення катастрофи, а з іншого - перенаправлятися на проведення превентивних заходів з запобігання катастроф техногенного характеру.

В ринковій економіці, вся відповідальність за еколого-економічний збиток, що нанесений в наслідок катастроф техногенного типу лягає на підприємств джерело катастрофи. Однак, як правило, еколого-економічний збиток набагато перевищує фінансові можливості підприємства, що завдало шкоди третім особам. В